

ע"פ 14277/08/13 - אמנון קראוז נגד מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים
לפני כב' השופטים י' נועם, כ' מוסק ומ' בר-עם

ע"פ 14277-08-13 אמנון קראוז נ' מדינת ישראל

אמנון קראוז

ע"י ב"כ עו"ד ע' בר

נגד

מדינת ישראל

באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים

פסק-דין

השופט י' נועם:

1. לפנינו ערעור על פסק-דינו של בית-משפט השלום בירושלים בת"פ 7796/08. הערעור מופנה הן נגד הכרעת-הדין מיום 15.10.12 שניתנה על-ידי כב' השופטת ר' פרידמן-פלדמן, והן נגד גזר-הדין שניתן ביום 30.6.13 על-ידי כב' השופטת ח' מאק-קלמנוביץ', סגנית הנשיאה. בהכרעת-הדין הורשע המערער, בששת האישומים שיוחסו לו בכתב-האישום, בשש עבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות - לפי סעיף 415 סיפא לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן - החוק). לגבי אישומים 1, 2, 4 ו-5 הורשע המערער, בנוסף, בעבירות של זיוף מסמך בנסיבות מחמירות - לפי סעיף 418 סיפא לחוק, ובמספר עבירות של שימוש במסמך מזויף - לפי סעיף 420 לחוק. בגזר-הדין הוטלו על המערער מאסר בפועל למשך תשעה חודשים, מאסר על-תנאי וקנס בסך 5,000 ₪. כן חויב המערער בפיצוי כל אחד מהמתלוננים בסכום של 3,000 ₪, ובסך הכל - 18,000 ₪.

2. המערער, יליד 1949, שימש במשך שנים רבות כסוכן ביטוח והיה בעלים של סוכנות ביטוח. על-פי הכרעת-הדין, ביצע המערער במהלך שנת 2002 מעשי מרמה וזיוף בכספי לקוחותיו המבוטחים, תוך ניצול האמון שהללו נתנו בו וחוסר ההבנה שלהם בענייני הפוליסות. המערער יצר קשר עם לקוחותיו והציע להם לשדרג את כספי פוליסות הביטוח שלהם, תוך הצגת מצג שווא, לפיו הפוליסות לא תיפגענה, וכי במקרה של אירוע ביטוחי (תאונה או מוות) יקבלו את מלוא סכום הביטוח שנצבר לזכותם. בפועל נטל המערער הלוואות על חשבון כספי הפוליסות, ללא ידיעת המבוטחים ותוך זיוף חתימותיהם. המבוטחים לא היו מודעים לקיומן של ההלוואות שנטל המערער בשמם, וכן לתנאי ההתחייבויות שחלו עליהם במסגרתן. הוא העביר בדרכים שונות את כספי ההלוואות שנתקבלו לחשבונו הפרטי, וממנו העביר למבוטחים כספים באופן הדרגתי, תוך שהוא יוצר מצג כוזב, לפיו מדובר בפרי השדרוג שהציע להם. הלקוחות לא היו

מודעים לכך שמקור הכסף היה בהלוואות שנלקחו על חשבון הפוליסות שלהם, וכי הכיסוי הביטוחי שלהם נפגע באופן משמעותי כתוצאה מכך. בית-משפט קמא דחה את טענת המערער, לפיה כל המהלכים נעשו למען המבוטחים ובידיעתם, וקבע שהמערער ביצע את הפעולות האמורות ללא הסכמת הלקוחות, זאת אגב הטעייתם וזיוף החתימות של חלק מהם.

3. בהכרעת-דין מפורטת ומנומקת, דן בית-משפט קמא בראיות שהובאו לגבי כל אישום ואישום, ובסופו של יום הרשיע את המערער בעבירות הנ"ל, לאחר שהעדיף את גרסאותיהם של המבוטחים, כמו-גם עדויותיהם של נציגי חברת הביטוח "כלל", על-פני עדותו של המערער. בית-המשפט קמא קבע, לאחר בחינת עדויות הצדדים והראיות, כי למערער הייתה שיטת פעולה דומה עם לקוחותיו. הוא נהג לאתר לקוחות בעלי פוליסות "ותיקות", יצר עמם קשר והציע להם בדרכים שונות לשפר את התשואה שהם מקבלים מהפוליסה. לאחר שקיבל את הסכמתם העקרונית לכך, שלח המערער לחברת הביטוח בקשה לקבלת הלוואה על חשבון הפוליסה. את השיקים שקיבל מחברת הביטוח במסגרת ההלוואות, הפקיד המערער בחשבון הבנק של לקוחותיו, ובהמשך ביקש מהם לפדות את הכספים או את חלקם, ולהעבירם אליו לצורך ביצוע ה"שיפור" המובטח. בית-משפט קמא קיבל כמהימנות את גרסאות הלקוחות, אשר העידו כי לא הבינו שמדובר במשיכת כספים מהפוליסה באמצעות נטילת הלוואה. חלק מהלקוחות העידו, כי כלל לא חתמו על הטפסים שהגיש המערער בשם חברת הביטוח; וחלק אישרו כי חתמו אמנם על הטפסים, אך טענו כי המערער לא הסביר להם מה משמעות הטפסים ונפקות חתימתם עליהם. לאחר שמעשיו של המערער נחשפו, ביקשו הלקוחות לבטל את העסקאות ולהשיב להם את כספם; ואכן הכספים הושבו לידיהם, בין באמצעות הסדר שאליו הגיעו עם המערער, ובין באמצעות הליכים משפטיים שנקטו נגדו. בהכרעת-הדין קבע בית-משפט קמא, כי המערער קיבל את הסכמת הלקוחות לביצוע הפעולות כתוצאה ממצגי שווא כוזבים, בעניין מהות הפעולות שתבוצענה על-ידו. בית-המשפט דחה את טענתו של המערער, לפיה התכוון להשקיע את כספי הלקוחות בשוק ההון, כמו-גם את טענתו לפיה כוונתו הייתה לשפר את כספי התשואה של לקוחותיו. לפיכך, הרשיע את המערער בשורה של עבירות קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות; ולגבי ארבעה מהאישומים - אף בעבירות של זיוף מסמך בנסיבות מחמירות, ושימוש במסמך מזויף, עת סרק המערער את חתימות הלקוחות מהמחשב, על-גבי טפסים שונים שנחזו להיות חתומים על-ידי הלקוחות. בית-המשפט דחה את טענתו של המערער לביטול האישום, מחמת "הגנה מן הצדק". באשר לטענות שהעלה המערער נגד חברת הביטוח, קבע בית-משפט קמא כי אלו אינן נוגעות להליך הפלילי; וכי מכל מקום, לא נפל פגם בכך שחברת הביטוח ניהלה חקירה ופעלה להגנת לקוחותיה לאחר שהגיעו אליה תלונות נגד המערער. לעניין הגשת כתב-האישום בשיהוי, ציין בית-משפט קמא, כי אמנם חלף פרק זמן ממושך בין תחילת החקירה - עם הגשת תלונה במשטרה על-ידי חברת הביטוח בחודש ספטמבר 2003, ועד להגשת כתב-האישום בחודש יולי 2008. ואולם, לא היה בשיהוי האמור כדי לקפח את הגנת המערער; ולאור האינטרסים הציבוריים שבאכיפת הדין - ובכללם חומרת העבירות וריבוי הקורבנות - אין בשיהוי

האמור כדי להצדיק ביטול כתב-האישום.

4. בפרשת גזר-הדין בבית-משפט קמא הוגש תסקיר משירות המבחן, שבו צוין, בין-היתר, כי המערער פעל על-רקע קשיים כלכליים; כי הוא נאלץ למכור את כל רכושו ומאז האירועים אינו עובד ומתפרנס מקצבת ביטוח לאומי בלבד; כי הדבר הביא להתדרדרות במצבו הנפשי ולפגיעה במצבו המשפחתי; וכי הוא נותר חסר כל ובודד מבחינה חברתית. שירות המבחן המליץ להשית על המערער מאסר בעבודות שירות, בצד צו מבחן, בכדי לשלבו במסגרת של תמיכה וטיפול. בטיעונים לעונש בערכאה הדיונית ציין הסנגור, כי המערער איבד את רישונו כסוכן ביטוח, וכתוצאה מכך איבד את משלח ידו ואת פרנסתו ונקלע למצוקה כלכלית; וכי המערער אף סובל מבעיות רפואיות ונקבעה לו נכות צמיתה בשיעור של 19%. לאור נסיבותיו האישיות של המערער, מצבו הרפואי, הנפשי והמשפחתי; ולנוכח השיהוי בהגשת כתב-האישום במשך חמש שנים, והתמשכות ההליכים במשך חמש שנים נוספות, ביקש ב"כ המערער בערכאה הדיונית להסתפק בהטלת מאסר על-תנאי.

5. בגזר-הדין הדגיש בית-משפט קמא את חומרת העבירות, בציינו כי מדובר בשישה אירועים שכל אחד מהם עומד בפני עצמו, אך כולם יחד מצביעים על שיטה, על תכנון מראש ועל שורה של פעולות שבוצעו באופן מתוחכם כדי לאפשר למערער ליהנות מכספים שקיבל במרמה מהמתלוננים; והכל תוך ניצול האמון שנתנו בו המתלוננים ועשיית שימוש בו לרעה. בית-משפט קמא הוסיף וציין, כי אמנם המתלוננים קיבלו את כספם חזרה, והפוליסות חזרו לעמוד בתוקף; ואולם פוטנציאל הנזק שהיה טמון במעשיו של המערער היה רב, שכן אילו התרחש אירוע ביטוחי לפני חשיפת הפרשה, היה הכיסוי הביטוחי של המתלוננים נמוך במידה ניכרת מן הסכום שהיו זכאים לקבל אלמלא מעשה המרמה. לאור האמור, ומשיקולים של צורך בהרתעת הרבים, מצא בית-משפט קמא ליתן משקל מוגבר לאינטרס הציבורי בענישה, בדרך של הטלת מאסר בפועל. עם זאת, לעניין משך המאסר התחשב בית-המשפט בנסיבותיו האישיות של המערער ובחלוק הזמן מעת חשיפת העבירות. בהביאו את מכלול השיקולים לחומרה ולקולא, השית בית-המשפט על המערער את העונשים שצוינו לעיל.

6. את הודעת הערעור הגיש המערער כאשר לא היה מיוצג. הוא פרש על-פני כ-80 עמודים, בכתב יד, את מכלול השגותיו על הכרעת-הדין ועל גזר-הדין. חלק לא מבוטל מהודעת הערעור בכתב-יד התמקד בהתנהלות נציגי חברת הביטוח, אשר לטענת המערער הגישו את התלונה נגדו משיקולים זרים, והנחו את המבוטחים להגיש נגדו תלונות במטרה. לבקשת המערער מונה לו סנגור ציבורי, אשר הגיש נימוקי ערעור המחזיקים כ-25 עמודים. בפתח הדיון בערעור ביקש המערער, באמצעות בא-כוחו, כי בית-המשפט יתייחס למכלול הטיעונים שהועלו, הן בנימוקי הערעור

בכתב-יד והן בנימוקי הערעור המודפסים שהוגשו על-ידי הסגור. בערעורו טוען המערער, כי טעה בית-משפט קמא בהעדפת גרסתם של המתלוננים ועובדי חברת הביטוח, על-פני עדותו שלו. בהקשר זה ציין המערער, כי בית-המשפט קמא התעלם מהאינטרס שהיה, הן לנציגי חברת הביטוח והן למתלוננים, להפיל. עוד טען המערער, כי בית-משפט קמא טעה בקביעות העובדתיות בהכרעת-הדין, כמו-גם במסקנותיו המשפטיות, עת קבע בהכרעת-הדין קביעה פוזיטיבית לפיה המערער נטל את הכספים לעצמו. בהקשר זה טען ב"כ המערער, כי קביעה פוזיטיבית שכזו משכללת את יסודות עבירת הגניבה, זאת במובחן מהעבירה של קבלת דבר במרמה, המתייחסת לפגיעה בחופש ההחלטה של המתלוננים ולא לגניבה עצמה. לפיכך, טען המערער כי שגה בית-משפט קמא בהרשיעו אותו בעובדות שכלל לא הואשם בהן, קרי - גניבת הכספים. לחלופין, ביקש ב"כ המערער להקל בעונש, לאור נסיבותיו האישיות של המערער, חלוף הזמן הניכר מאז ביצוע העבירות וכן העובדה שהמערער דאג להחזרת כל הכספים.

המדינה ביקשה לדחות את הערעור על ההרשעה, וגורסת כי אין עילה להתערב בממצאים ובמסקנות של הכרעת-הדין המרשיעה. לשיטתה, אין גם עילה להתערב בעונשו של המערער, אשר הנו מידתי ומאוזן.

לאחר תום השמעת טיעוני הצדדים, נדחה הדיון למתן פסק-דין. בין לבין, שלח המערער (שלא באמצעות בא-כוחו) סיכומים משלימים שבגדרם שב וטען, כי לא הטעה את המבוטחים, וכלל לא העמידם בסיכון של היעדר כיסוי ביטוחי. בהקשר האחרון, צירף המערער מכתב שקיבל לפני כשבועיים מהיחידה לפניות הציבור באגף שוק ההון במשרד האוצר.

7. לאחר ששקלנו את מכלול טיעוני הצדדים, הגענו לכלל מסקנה כי דין הערעור על הכרעת-הדין המרשיעה, להידחות.

כלל הוא, כי בית-המשפט שלערעור לא יטה להתערב, על-פי רוב, בממצאים עובדתיים שנקבעו על-ידי הערכאה הדיונית אשר התרשמה מהעדים שהופיעו לפניה, וכי התערבותו בממצאים מצטמצמת לכדי מקרים חריגים שבהם נפלה טעות עניינית המצדיקה תיקונה במסגרת ערעור, כמו למשל כשנקבעו ממצאים שאינם עומדים במבחן ההיגיון ושיש לראותם כמופרכים, או מקום שאין לעובדות שנקבעו בסיס נאות בחומר הראיות (ע"פ 9352/99 יומטוביאן נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(4) 632, 646 (2000); וע"פ 117/00 מדינת ישראל נ' פלוני, פ"ד נד(4) 408 (2000)).

ההרשעה, בכל אחד מן האישומים, התבססה על בחינה מוקפדת של הראיות, והעדפת גרסאותיהם של

המתלוננים על-פני זו של המערער. הכרעה זו נעשתה בהתאם להתרשמותה של הערכאה הדיונית מהעדויות שנשמעו לפניה, ואין בענייננו מקרה של קביעת ממצאים שאינם עומדים במבחן ההיגיון כך שיש לראותם כמופרכים. טענת המערער, לפיה כל העדים, הן המתלוננים והן נציגי חברת הביטוח, פעלו מתוך אינטרס להפלילו, לא הוכחה כלל ועיקר; ומכל מקום, אין להתערב בהתרשמותו של בית-משפט קמא מאמינותם של העדים בעניין זה. זאת ועוד, עדויות המבוטחים, שזכו לאמון בית המשפט, תמכו אחת בשנייה והצביעו על שיטתיות במעשיו של המערער, ודפוס הונאה דומה שנהג בו כלפי לקוחותיו. טענתו של ב"כ המערער, לפיה במעשיו של מרשו היה לכל היותר מצג רשלני, אך לא מצג כוזב מתוך כוונת זדון לקבל דבר במרמה, אין בה ממש. בהקשר האחרון יצוין, כי בית-משפט קמא ניתח בהרחבה לגבי כל אישום ובעניינו של כל מתלונן, מה היו מצגי השווא הפרטניים שהובאו לפני כל אחד מנפגעי העבירה. יודגש, כי לא מדובר רק באי-מסירת כל המידע, אלא בהצגה פוזיטיבית של מצגי שווא. כך למשל המצגים, לפיהם כל הפעילות נעשתה במסגרת הפוליסה והביטוח, הכיסוי הביטוחי לא נפגע, וכל ההטבות ניתנו מאת חברת הביטוח - היו כוזבים. בעקבות מצגים כוזבים אלו ואחרים, בזיקה לכל מתלונן ומתלונן, קיבל המערער במרמה את הסכמת המבוטחים לביצוע פעולות בכספי הפוליסה. מכאן, שצדק בית-משפט קמא בקביעתו, לפיה אין מדובר במצג שווא רשלני אלא במסירת מידע כוזב מתוך כוונה לקבל דבר במרמה. אין גם ממש בטענת המערער, לפיה העתקת חתימת המתלוננים באמצעות סריקה ממוחשבת, איננה מהווה זיוף. העתקת החתימות נעשתה שלא על-דעת המתלוננים באישומים הרלוונטיים, ומשכך, בדין הורשע המערער בעבירות הזיוף. אין בסיס לבקשת המערער, לפיה יש לבטל את קביעת בית-משפט קמא בעניין גניבת הכספים. בהקשר זה יודגש, כי המערער לא הורשע בגניבת כספי לקוחותיו, אלא בקבלת הכספים מהם במרמה ועשיית שימוש בהם. בכל הנוגע לסיכומים המשלימים שהגיש המערער לאחרונה, ולמכתב מהיחידה לפניות הציבור באגף שוק ההון ביטוח וחסכון במשרד האוצר, אשר צורף לסיכומים המשלימים - נעיר כי לא היה מקום להגשת המסמכים מבלי להגיש בקשה מתאימה להבאת ראיות בערעור; ומכל מקום, לא הוצגו התנאים הנדרשים להבאת ראיות בשלב הערעור. למעלה מן הנדרש יצוין, כי אין בסיכומים המשלימים, כמו-גם במכתב שצורף, כדי להקים עילה להתערבות בהכרעת-הדין המרשיעה; ובפרט כאשר במכתב מהיחידה לפניות הציבור באגף שוק ההון הובהר, כי נסיבות נטילת ההלוואות, תנאי ההלוואות ומעמד הכיסויים הביטוחיים, אינם בידיעה, ומשכך אין באפשרותה להתייחס לפנייתו של המערער לגופו של עניין, וכי עליו לפנות בעניין זה לחברות הביטוח הרלבנטיות. כאמור, בית-משפט קמא ביסס את ממצאיו בדבר נסיבות נטילת ההלוואות ובעניין הפגיעה בכיסוי הביטוחי, על עדויותיהם של נציגי חברת הביטוח; ולא קמה כל עילה להתערב בקביעות העובדתיות ובמסקנות המשפטיות שנגזרו מהן.

אשר-על-כל האמור לעיל, דין הערעור על הכרעת-הדין להידחות.

8. ומכאן לערעור על גזר-הדין, שלטעמנו אף דינו להידחות.

כפי שציין בית-משפט קמא, העבירות שביצע המשיב חמורות בטיבן ובמהותן. משנה חומרה יש לראות בביצוע העבירות בשיטתיות, כלפי מספר לקוחות, והכל תוך הפרת האמון שהיה למתלוננים במערער אשר שימש כסוכן הביטוח שלהם. חומרת העבירות ונסיבות ביצוען מצדיקות הטלת מאסר בפועל, זאת משיקולים של גמול והוקעת המעשים, וכן מטעמים של הרתעה אפקטיבית - אישית וכללית; ועל-כן צדק בית-משפט קמא בהחלטתו להשית על המערער רכיבי ענישה של מאסר בפועל, קנס ופיצוי המתלוננים. לעניין משך המאסר, הביא בית-משפט קמא במניין שיקוליו את מכלול הנסיבות המקלות הרלבנטיות, ובכלל זה - נסיבותיו האישיות, הרפואיות והמשפחתיות של המערער; החזרת הכספים על-ידי המערער; חלוף הזמן מאז הגשת התלונה בשנת 2003 ועד למועד הגשת כתב-האישום בשנת 2008; וחלוף חמש שנים נוספות מאז הגשת כתב האישום ועד למועד מתן גזר-הדין. אכן, העונש שהושת על המערער אינו קל, אך הוא מאזן בצורה הולמת וראויה בין מכלול שיקולי הענישה לחומרה ולקולא, ואין מקום להתערב בו.

9. על-יסוד האמור לעיל, נדחה הערעור על שני חלקיו - הן על הכרעת-הדין והן על גזר-הדין.

המערער יתייצב לריצוי מאסרו ביום 17.3.14 בשעה 9:00 בבית-המעצר ניצן, במתחם כלא איילון, רמלה.

המזכירות תמציא עותק מגזר-הדין לשירות המבחן.

ניתן היום, כ"ה בשבט התשע"ד, 26 בינואר 2014, בנוכחות באי-כוח הצדדים והמערער.

משה בר-עם, שופט

כרמי מוסק, שופט

יורם נועם, שופט